

Lynne Neagle AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Buffy Williams AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Senedd Cymru
Bae Caerdydd. CF99 1SN.

24 Tachwedd 2025

Annwyl Buffy

Diolch am eich llythyr dyddiedig 15 Awst ynglŷn â'ch gwaith dilynol a'ch cwestiynau mewn perthynas ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ac absenoldeb disgyblion.

Mae'r ymateb hwn yn darparu rhagor o wybodaeth mewn perthynas ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion. Byddaf yn ysgrifennu ar wahân mewn perthynas ag absenoldeb.

Rwy'n amgáu dau atodiad hunanesboniadol gyda'r llythyr hwn.

- Mae Atodiad A yn darparu ymateb manwl mewn perthynas â chwestiwn 1 (bwledi 1 i 4) yn eich llythyr.
- Mae Atodiad B yn darparu'r manylion mewn perthynas â chwestiynau 2 a 3.

Mewn perthynas â chwestiwn 4, 'Unrhyw faterion eraill yr ydych yn meddwl sy'n berthnasol i'r mater hwn, y dylem eu hystyried fel rhan o'n gwaith dilynol', nid wyf wedi darparu ymateb gan fy mod yn credu bod yr wybodaeth fanwl a gynhwysir yn atodiadau A a B yn rhoi diweddariad cynhwysfawr.

Rwy'n parhau i fod wedi ymrwymo i hyrwyddo'r maes gwaith pwysig hwn, a byddaf yn parhau i weithredu ar y camau a amlinellwyd. Bwriad y camau a nodwyd yma yw sicrhau cynnydd ac effaith ystyrlon.

Dymuniadau gorau,

Lynne Neagle AS/MS
Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lynne.Neagle@llyw.cymru
Correspondence.Lynne.Neagle@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Atodiad A - aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion

C1 A fydddechystal â nodi eich safbwynt diweddaraf ar y canlynol:

- **aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn ysgolion**

Roedd rhan yr Arolwg Iechyd a Lles Myfyrwyr 2023 o'r Rhwydwaith Ymchwil Iechyd mewn Ysgolion (SHRN) yn cynnwys cwestiynau ar aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion. Mae'r arolwg yn un trawstoriadol sydd wedi'i seilio ar ysgolion ac a gyflwynir bob dwy flynedd i bobl ifanc 11-16 oed. Yn 2023, cymerodd 129,761 o fyfyrwr o 201 o ysgolion ran yn yr arolwg.

Y cwestiynau perthnasol oedd:

- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, pa mor aml y mae rhywun wedi dy alw di'n enwau sarhaus yn rhywiol yn yr ysgol? [gan fechgyn / gan ferched]
- I ba raddau wyt ti'n cytuno neu'n anghytuno â'r datganiadau canlynol?: Mae fy athrawon yn gweithredu i atal disgyblion rhag galw [merched / bechgyn] yn enwau sy'n dramgwyddus yn rhywiol yn yr ysgol hon.
- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, pa mor aml y mae rhywun wedi dy alw di'n enwau sarhaus yn rhywiol yn yr ysgol? [gan fechgyn / gan ferched]

Fodd bynnag, mae cyfyngiadau sy'n golygu nad ydym yn gallu rhannu, na dibynnu ar y data. Er enghraifft, efallai na fydd 'cyffwrdd heb fod eisiau' yn cael ei ystyried fel rhywiol ei natur. Gall achosion mwy niferus gyffwrdd neu gusanu heb fod eisiau adlewyrchu cyfraddau uwch o gyffwrdd heb fod eisiau nad yw'n rhywiol (e.e. gwrthio a hergydio yng nghoridorau' ysgol). Roedd ymgynghoriad diweddar ar y cwestiwn arolwg hwn gyda grŵp cynghori pobl ifanc canolfan ymchwil DECIPHer (sy'n gweinyddu SHRN) yn cefnogi'r safbwynt hwn. Yn ogystal, nid yw'r arolwg yn adlewyrchu'r mathau o enwau rhywiol sarhaus y gallai pobl ifanc fod yn eu disgrifio, nac yn gallu dirnad a oedd achosion o alw enwau wedi'u bwriadu fel 'jôc' neu a gawsant eu gweld fel pethau sy'n rhoi loes. Yn ogystal, nid yw'r arolwg ar hyn o bryd yn gallu nodi galw enwau rhywiol sarhaus gan y rhai sy'n ymateb "does y naill na'r llall yn fy nisgrifio i" i'r cwestiwn hunaniaeth rhywedd.

Rwy'n awyddus i ni gael data mwy cadarn i gefnogi ein gwaith yn y maes hwn. I'r perwyl hwn, rwyf wedi gofyn i'm swyddogion weithio gyda thîm SHRN i fireinio'r cwestiynau arolwg ar gyfer ymarfer casglu data SHRN 2025. Rwy'n awyddus i ni gasglu gwybodaeth fwy penodol am aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion, gan gynnwys ymddygiadau corfforol ac ar-lein, yn ogystal â ph'un a yw'r person ifanc wedi adrodd am y profiad hwn wrth athro neu oedolyn arall. Bydd canfyddiadau'r arolwg hwn ar gael yn 2026.

Gan ddibynnu ar y canfyddiadau, efallai y byddaf o'r farn y gallai fod angen mwy o ymchwil ansoddol i archwilio pam fo rhai grwpiau o bobl ifanc yn adrodd mwy o brofiad o alw enwau rhywiol sarhaus a chyffwrdd neu gusanu heb fod eisiau. Yn ogystal, byddai ymchwil bellach yn werthfawr o ran archwilio sut mae ysgolion yn mynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion yn eu polisïau a'u harferion ynghyd â beth sy'n effeithiol.

Rwyf eisoes wedi bwrw iddi yn y maes hwn Mae tystiolaeth yn dangos bod aflonyddu rhywiol yn gyffredin mewn ysgolion, mewn mannau cyhoeddus, ac yn gyffredin ar-lein. Fodd bynnag, mae ymchwil yn dangos fwyfwy nad yw aflonyddu rhywiol yn gyfyngedig i bobl ifanc hŷn ond yn hytrach mae'n digwydd ym mywydau bob dydd plant iau na'r arddegau.

Mae'n bwysig peidio â fframio aflonyddu rhywiol a thrais rhywiol yn nhermau achosion neilltuol neu unigryw, ond yn hytrach deall y ffyrdd y mae diwylliannau cymdeithas, ysgol a phobl ifanc yn atgyfnerthu gwahaniaethu ar sail rhyw a sut mae hyn yn ymwneud ag aflonyddu rhywiol a thrais rhywiol. Rhwystr allweddol rhag mynd fynd i'r afael â'r mater yw bod bwlio rhywiol, rhywiaeth ac aflonyddu yn ddigwyddiadau bob dydd sy'n cael eu normaleiddio. Yn anffodus, maen nhw'n cael eu gweld fel rhan annatod o dyfu i fyny. Mae'r ffordd y mae'r math hwn o ymddygiad yn cael ei normaleiddio, ochr yn ochr â phlant a phobl ifanc yn teimlo nad oes modd iddynt ei ddatgelu, yn debygol o arwain at danamcangyfrif maint y broblem.

Dyna pam y mae'r cynllun gweithredu ar aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion wedi tynnu sylw at ein bwriad i ystyried pa ymchwil sydd ei angen i ddeall achosion o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith plant oed ysgol gynradd" (cam gweithredu 7.1).

Credaf fod hwn yn ddarn pwysig o waith sydd hefyd yn berthnasol i sawl maes arall, gan gynnwys [y Cwricwlwm i Gymru](#) a [chod ymarfer addysg Cydberthynas a rhywioldeb \(RSE\)](#), sy'n gosod maes dysgu sy'n briodol i ddatblygiad y plentyn ac sydd â'r bwriad o fynd i'r afael â materion fel bwlio, aflonyddu rhywiol a gwahaniaethu; hefyd, ein cynlluniau i wella diogelwch ar-lein sydd bellach wedi'u mynegi yn y [cynllun gweithredu gwytnwch digidol mewn addysg ar gyfer plant a phobl ifanc](#); a'r [strategaeth Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol \(VAWDASV\)](#), yn enwedig drwy gynyddu ymwybyddiaeth ymhlith plant, pobl ifanc ac oedolion o bwysigrwydd cydberthnasau diogel, cyfartal ac iach sy'n eu grymuso i wneud dewisiadau personol cadarnhaol.

Er mwyn cefnogi hyn, rwyf wedi cytuno ein bod yn comisiynu ymchwil i archwilio dealltwriaeth a phrofiadau plant cyn-arddegau o gydberthnasau diogel ac iach â chyfoedion, gan ganolbwyntio'n benodol ar aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion. Bydd yr hyn y byddwn yn ei ddirnad o safbwynt plant yn eu cyn-arddegau yn cael ei defnyddio i lywio penderfyniadau polisi a fersiynau yn y dyfodol o'r cynllun gweithredu ar aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion, yn enwedig ynghylch sut i

hyrwyddo cydberthnasau diogel ac iach rhwng cyfoedion, atal a lleihau aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion a chryfhau cefnogaeth i ddioddefwyr a thramgwyddwyr.

Byddaf yn sicrhau bod y Senedd yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith hwn wrth iddo fynd rhagddo.

- **bwlio mewn ysgolion**

Ym mis Tachwedd 2024 gwnes Ddatganiad Llafar i'r Senedd fel rhan o wythnos gwrth-fwlio. Ynddo, tynnais sylw at y ffaith fod bwlio yn parhau i fod yn broblem a'i fod yn cael effaith sylweddol, yn enwedig ar lesiant emosiynol plant. Dywedais hefyd fod mynd i'r afael â bwlio a'i effaith yn flaenoriaeth allweddol i mi. Mae arnaf eisiau mynegi'r neges yn glir, nad yw bwlio yn dderbyniol ac na fydd yn cael ei oddef. Rydym hefyd yn dymuno bod yn glir y byddwn yn cefnogi'r dioddefwr, ac yn gweithio gyda'r tramgwyddwyr i'w cael i gydnabod y niwed y maen nhw wedi'i wneud, gan eu helpu i ddod o hyd i ffordd gadarnhaol i symud ymlaen.

Unwaith eto, mae'r data SHRN yn rhoi gwybodaeth werthfawr i ni ar raddfa a natur bwlio. Dywedodd bron 38% o bobl ifanc eu bod wedi cael eu bwlio yn ystod y misoedd blaenorol, wedi cynyddu o 32% yn 2021. Mae canlyniadau'r arolwg yn uwch nag erioed o'r blaen, ac roedd mwy na 40% o ferched yn cael eu bwlio o'u cymharu â dros 30% o fechgyn.

Dywedodd un ar hugain y cant eu bod wedi cael eu seiberfwlio o leiaf unwaith neu ddwywaith yn ystod y misoedd diwethaf. Roedd erledigaeth drwy seiberfwlio yn sylweddol uwch ymhlith pobl ifanc a nododd nad oeddent yn uniaethu fel bachgen na merch (44%), o'u cymharu â bechgyn (17%) a merched (24%).

Dangosodd data erledigaeth drwy fwlio rywfaint o dystiolaeth o raddiant cymdeithasol, gan fod dysgwyr o deuluoedd llai cefnog wedi nodi cyfraddau ychydig yn uwch o gael eu bwlio na'r rhai o deuluoedd eithaf cefnog neu gefnog iawn.

Yn ogystal, yn ystod 2023/24, darparodd Childline ychydig o dan 7000 o sesiynau cwnsela am fwlio (heb gynnwys ar-lein). Roedd hyn yn ostyngiad bach (-1%) o'i gymharu â 2022/23. Ymhlith y sesiynau cwnsela am fwlio lle'r oedd rhywedd yn hysbys, roedd 69% ohonynt wedi'u cynnal â merched, roedd 26% â bechgyn ac roedd 5% â phobl ifanc a oedd yn uniaethu fel pobl draws neu anneuaidd. Yn ystod yr un cyfnod, darparodd Childline 932 o sesiynau cwnsela i blant a phobl ifanc am fwlio ar-lein – ffigur tebyg i'r flwyddyn flaenorol.

Rwy'n pryderu am y cysylltiad rhwng stigma a gwahaniaethu ynghylch iechyd meddwl gwael fel achosion bwlio; fodd bynnag, yn yr un modd, gall bwlio hefyd gyfrannu at ddatblygu iechyd meddwl a llesiant gwael. Gall mynd i'r afael ag achos gwreiddiol bwlio gael ei ddilyn gan welliant yn llesiant meddyliol y plentyn neu'r person ifanc.

Rwyf eisiau gweld cefnogaeth i gamau gwrth-fwlio a lles pob plentyn a pherson ifanc yn mynd law yn llaw. Yn gynharach eleni fe wnaethom ymgynghori ar ganllawiau gwrth-fwlio diwygiedig – 'Hawliau, Parch, Cydraddoldeb'. Roedd hyn yn tynnu sylw at yr angen i sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn cael profiadau cadarnhaol yn yr ysgol a'u bod yn ffynnu yn yr amgylchedd feithringar a chefnogol y mae'r ysgol yn ei chynnig. Denodd yr ymgynghoriad dros 240 o ymatebion, sy'n cael eu dadansoddi ar hyn o bryd, a disgwylir i'r ddogfen ddiwygiedig gael ei chyhoeddi yn ystod y misoedd nesaf.

- **ymddygiad amhriodol gan ddisgyblion tuag at staff yr ysgol (rhywiol neu fel arall); ac**
- **unrhyw faterion eraill sy'n ymwneud yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ag ymddygiad disgyblion tuag at ei gilydd neu tuag at staff.**

Byddaf yn ymdrin â'r ddau bwynt gyda'i gilydd gan fod cysylltiad agos rhyngddynt.

Nid wyf yn ymwybodol o unrhyw ddata ar ymddygiad rhywiol amhriodol gan ddysgwyr tuag at staff ysgolion. Fodd bynnag, rydym yn gwybod bod ymddygiad gwael yn gyffredinol ar gynnydd ac yn bryder difrifol ac mae gennym rywfaint o ddata a deallusrwydd cyfyngedig ar effaith ymddygiad ar staff ein hysgolion.

Ym mis Tachwedd 2024 cyhoeddodd Education Support, yr elusen sy'n cefnogi lles staff ysgolion yn benodol, ei wythfed adroddiad ymchwil blynyddol, Mynegai Lles Athrawon, a oedd yn tynnu sylw at gyfraddau pryderus o uchel o straen, gorbryder, a gorflino gan straen yn parhau i effeithio ar staff addysg yng Nghymru. Mae hyn yn cael ei waethygu gan ymddygiad disgyblion a rhieni, a diffyg cefnogaeth y tu allan i'r ysgol i blant a phobl ifanc. Er nad yw'n ystadegol gadarn, mae Education Support yn defnyddio YouGov yn hytrach na sampl wedi'i dargedu, ac mae'n rhoi blas o sut mae athrawon yn teimlo. Dangosodd fod 58% o staff yng Nghymru (a ymatebodd i'r arolwg gwreiddiol) yn dweud eu bod wedi profi mwy o achosion o ymddygiad heriol o'i gymharu â'r llynedd ac o'r grŵp hwn mae 80% o staff yn dweud bod hyn yn effeithio'n negyddol ar eu hiechyd meddwl a'u lles. Hefyd, mae 70% o staff yn dweud bod ymddygiadau heriol gan rieni a gwarcheidwaid wedi cynyddu, sydd hefyd wedi effeithio'n negyddol ar eu hiechyd meddwl a'u lles.

Fel rwyf wedi'i ddweud yn glir, mae unrhyw fath o drais neu gamdriniaeth yn erbyn staff neu ddysgwyr yn ein hysgolion yn gwbl annerbyniol. Fodd bynnag, mae rheswm bob tro pam fo plentyn yn ymddwyn yn wael ac rydw i eisiau inni symud oddi wrth system sy'n cosbi ymddygiad gwael i un sy'n ceisio deall a delio â'r cyflyrau sylfaenol sy'n dod i'r fei ymddygiad gwael. Gallai hyn gynnwys problemau gydag iechyd meddwl a lles, anghenion dysgu ychwanegol heb eu diwallu, argaeledd gwasanaethau cymorth dysgu penodol, neu effeithiau costau

byw sy'n cynyddu'n ddiddiwedd. Weithiau mae'r ymddygiad i wneud ag agweddau rhieni a dysgwyr tuag at yr ysgol yn fwy cyffredinol. Mae rhai plant yn cymryd mwy o amser i ddysgu sut i gadw eu hymddygiad dan reolaeth, sy'n golygu bod angen cymorth ychwanegol arnynt i reoli eu hemosiynau yn briodol.

Mae'n bwysig ein bod yn cymryd amser i ddeall beth sy'n achosi ymddygiad gwael. Rydym yn cefnogi defnyddio arferion adferol a rhai sydd wedi'u llywio gan drawma mewn ysgolion. Dylid mynd i'r afael ag ymddygiad gwael drwy weithredu polisïau ymddygiad priodol yn gyson a thrwy gymryd camau i ddeall y rhesymau sydd wrth eu gwraidd.

Cynhaliwyd ein Huwchgynhadledd Ymddygiad ym mis Mai lle clywais gan ysgolion a cholegau a phartneriaid eraill am y materion ehangach y maent yn eu hwynebu y tu hwnt i drais. Yn union fel y llwyddwyd i'w wneud yn y ford gron gynharach ar ddiogelwch a thrais, helpodd yr Uwchgynhadledd i sefydlu camau gweithredu ar gyfer Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill i fynd i'r afael â phob agwedd ar ymddygiad gwael. Nododd y Ford Gron a'r Uwchgynhadledd Ymddygiad gychwyn strategaeth wedi'i seilio ar bartneriaeth i fynd i'r afael â phroblemau ymddygiad yn ein hysgolion a cholegau.

Fel rhan o'r gwaith hwn, gwnaethom gynnal arolwg o ddarparwyr addysg a staff cymorth a chyhoeddi'r canlyniadau yn gynharach eleni. Maent yn ategu canfyddiadau Education Support gyda bron pob ymatebydd yn adrodd cynnydd yn amrywiaeth, ystod, maint ac amlder ymddygiadau heriol neu aflonyddgar ers y pandemig coronafeirws (COVID-19). Mae hyn yn awgrymu y gallai'r pandemig fod wedi effeithio ar ymddygiad dysgwyr neu efallai wedi gwaethygu tueddiadau a oedd yn bresennol eisoes sydd yn ei dro wedi arwain at aflonyddwch yn digwydd yn amlach ac mewn ffyrdd mwy amrywiol mewn lleoliadau ysgol.

Roedd y pryderon mwyaf cyffredin ymhlith ymatebwyr yn cynnwys aflonyddwch ar lefel isel, sydd, er nad yw mor ddifrifol ag ymosodiad corfforol, yn dal i fod yn her sylweddol o ran cynnal awyrgylch sy'n ffafriol i ddysgu. Adroddodd dros hanner yr ymatebwyr sy'n gweithio mewn ysgolion uwchradd bryderon ynghylch disgyblion yn dod ag arfau i'r ysgol. Er mai dim ond un o bob pump (19.5%) ddisgrifiodd y pryderon hyn fel rhai 'difrifol' mae hyn yn codi cwestiynau pwysig ynghylch diogelwch a thawelwch meddwl dysgwyr a staff. Mae hwn yn fater sydd wedi cael ei amlygu ymhellach yn dilyn y digwyddiad gyda chyllell yn Ysgol Dyffryn Aman y llynedd.

Disgrifiwyd ymosodiadau corfforol ar athrawon fel pryder difrifol gan bron i hanner (47.7%) y rhai sy'n gweithio mewn ysgolion cynradd, gan dynnu sylw ymhellach at yr angen am fesurau effeithiol i amddiffyn athrawon a sicrhau eu lles.

Nododd bron i naw o bob deg ymatebydd (88.4%) sy'n gweithio mewn ysgolion uwchradd fod trais rhwng disgyblion yn bryder iddynt. Fodd bynnag, roedd y

mwyafrif o ymatebwyr (47.5%) yn ystyried hyn yn fân bryder yn hytrach nag yn bryder difrifol.

Dywedodd ymatebwyr eu bod yn teimlo nad ydynt yn cael digon o gefnogaeth gan eu hawdurdod lleol a gan rieni, wrth fynd i'r afael ag ymddygiad heriol ac aflonyddgar gan ddysgwyr. Adroddodd bron i dri chwarter yr ymatebwyr gynnydd yn y cyfrannau o ryngweithiadau negyddol â rhieni. Nododd dros 70% ohonynt gynnydd yn nwyster y rhyngweithiadau hyn.

Adeiladwyd ar y themâu hyn yn ystod yr Uwchgynhadledd Ymddygiad ac rwyf wedi ymrwymo i wrando ac i ddod o hyd i atebion mewn partneriaeth. Mae'r Pum Cam Gweithredu'n Ddiymdroi ar gyfer mynd i'r afael ag ymddygiad, a gyhoeddwyd ar ôl yr Uwchgynhadledd, yn nodi'n glir fy ymrwymiad i ddeialog barhaus, agored gydag ymarferwyr, rhieni, a phlant a phobl ifanc. Rwy'n cydnabod bod newid cynaliadwy yn dibynnu ar wrando ar y rhai sydd â phrofiad uniongyrchol o'n system addysg. Dyna pam yr wyf yn bwrw ymlaen â rhaglen ehangach o ymgysylltu, gyda ffocws penodol ar godi lleisiau ymarferwyr, dysgwyr a rhieni.

Byddaf yn rhoi rhagor o wybodaeth wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

Atodiad B

C2 Sut mae'r gwaith yn mynd rhagddo wrth weithredu'r argymhellion a dderbyniwyd o adroddiad Estyn ym mis Mehefin 2023 ar aflonyddu rhywiol gan gyfoedion ymhlith dysgwyr 16 i 18 oed mewn colegau addysg bellach, a'i adroddiad yn 2021 ar y mater mewn ysgolion uwchradd.

Argymhelliad 6:

Ei gwneud yn glir pa agweddau ar arweiniad addysg Llywodraeth Cymru yn ymwneud ag aflonyddu rhywiol sy'n berthnasol i golegau addysg bellach a chadarnhau unrhyw wahaniaethau rhwng y gofynion mewn ysgolion a cholegau addysg bellach.

ac

Argymhelliad 7:

Darparu arweiniad priodol i golegau i'w helpu i fabwysiadu ymagwedd gydlynus a chyson tuag at gofnodi a chategoreiddio achosion o aflonyddu rhywiol.

Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Mae Medr yn parhau i gydweithio â cholegau, yn enwedig drwy Grŵp Profiad y Dysgwyr Colegau Cymru, i nodi meysydd ffocws sy'n bodoli ar hyn o bryd neu'n dod i'r amlwg i helpu colegau i fynd i'r afael â thrais rhywiol, aflonyddu a chamdriniaeth.

Yn dilyn cyfarfod y colegau yn yr hydref, byddwn yn gweithio tuag at ariannu cam nesaf y prosiect, gan ystyried canfyddiadau ac argymhellion adolygiad Estyn ar gamdriniaeth gan gyfoedion ac adolygiad diweddarach Estyn o ymddygiad dysgwyr Estyn a gyhoeddwyd heddiw. [Ymddygiad Dysgwyr mewn Colegau Addysg Bellach - Estyn](#).

C3 Cynnydd Llywodraeth Cymru wrth weithredu'r argymhellion a ganlyn a dderbyniwyd, a dderbyniwyd mewn egwyddor neu a dderbyniwyd yn rhannol o'n hadroddiad ym mis Gorffennaf 2022 (gan gynnwys unrhyw gyflawniadau neu heriau sylweddol a wynebwyd wrth eu gweithredu, neu lle mae'r argymhellion wedi cael eu disodli gan ddigwyddiadau, newidiadau polisi neu fel arall):

Argymhelliad 1:

Rhaid i Lywodraeth Cymru ac Estyn fabwysiadu/parhau i ddefnyddio'r diffiniad o aflonyddu rhywiol a ddefnyddir gan Estyn yn ei adroddiad yn 2021 'Dydyn ni ddim yn dweud wrth ein hathrawon', gan gynnwys yr enghreifftiau penodol o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion y defnyddiodd Estyn yn ei waith gyda disgyblion.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Wedi'i gyflawni. Mae'r cynllun gweithredu amlasiantaeth yn mabwysiadu'r diffiniad hwn a dyma fydd y diffiniad a ddefnyddir wrth gomisiynu unrhyw ymchwil neu adolygiadau pellach yn y maes hwn.

Argymhelliad 2:

Rhaid i Lywodraeth Cymru sefydlu Bwrdd Cynghori ar gyfer Pobl Ifanc, sy'n cynnwys sampl gynrychioliadol o bobl ifanc ledled Cymru i gyd-gynllunio ymateb Llywodraeth Cymru i aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Mae rhoi'r lle canolog i blant yn y broses o lunio polisi, sy'n golygu eu cynnwys yn uniongyrchol yn y gwaith, yn bwysig i Lywodraeth Cymru. Mae'n rhoi llais iddynt wrth i bolisiâu sy'n effeithio arnynt gael eu creu; ac rydym wedi ymrwymo hefyd i'w cynnwys o dan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Mae hyn yn sicrhau eu bod yn cael y cyfle i fynegi eu barn, eu teimladau a'u dymuniadau ym mhob mater sy'n effeithio arnynt, a bod y safbwyntiau hynny yn cael eu cymryd o ddifrif.

Er mwyn cyflawni'r gofyniad hwn, byddwn yn estyn allan at blant a phobl ifanc mewn amrywiol ffyrdd, ac rydym eisoes yn gwneud hynny. Yng nghydestun y materion a godir yn yr adroddiad hwn, mae'n bwysig ein bod yn ymgysylltu â nifer fawr o blant a phobl ifanc, a'n bod yn parhau i arloesi yn ein dulliau o wneud hynny. Bydd hyn nid yn unig yn ein galluogi i gofnodi safbwyntiau cymaint o blant a phobl ifanc â phosibl, ond bydd hefyd yn sicrhau bod y lleisiau a'r profiadau hynny yn cynrychioli'r amrywiaeth ymhlith pobl ifanc Cymru.

Un enghraifft o'r ymgysylltu sy'n digwydd ar hyn o bryd yw cydweithredu â Phlant yng Nghymru, er mwyn ymgorffori barn y plant a'r bobl ifanc sy'n aelodau o'r Grŵp Rhanddeiliaid Cenedlaethol ar Bobl Ifanc er mwyn helpu i ddatblygu ein hymateb i'r argymhelliad hwn. Byddwn hefyd yn ceisio cysylltu â chyfranogwyr eraill Llais Ifanc, a nodi sefydliadau addas sydd â gwybodaeth arbenigol ac sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc i gyd-lunio'r ymateb.

Mae Grŵp Ieuenctid Cadw'n Ddiogel Ar-lein yn parhau yn 2025-26, a bydd yr aelodau newydd a benodwyd yn dod ynghyd ar gyfer eu cyfarfod cyntaf ym mis Tachwedd. Mae'r sesiynau a hwylusir yn gyfle i aelodau rannu eu profiadau ar-lein, trafod tueddiadau sy'n datblygu a chodi pryderon. Mae'r mewnwelediad hwn yn help i lywio'r ffyrdd mwyaf effeithiol o gefnogi dysgwyr, eu hysgolion a'u teuluoedd gyda materion diogelwch ar-lein o bob math.

Argymhelliad 3:

Rhaid i Lywodraeth Cymru gynnal ymgyrch codi ymwybyddiaeth, wedi'i chyd-gynllunio â'r Bwrdd Cyngori ar gyfer Pobl Ifanc, yn targedu dysgwyr ledled Cymru (gweler Argymhelliad 2), i wella dealltwriaeth o'r hyn sy'n gyfystyr ag aflonyddu rhywiol.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn. Diweddarwyd ddiwethaf Gorffennaf 2025.

Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu prosiect Our Streets Now, sy'n gweithio gydag ysgolion, staff a phobl ifanc i godi ymwybyddiaeth o'r ffynonellau cymorth sydd ar gael. Daeth y prosiect i ben ym mis Gorffennaf 2025, ac mae'r canfyddiadau'n cael eu hystyried gyda'r bwriad o fabwysiadu dull sefydlog ar draws yr holl Awdurdodau Lleol.

Argymhelliad 4:

Rhaid i Lywodraeth Cymru gomisiynu adolygiad o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ymhlith plant oed ysgol gynradd, gan fanteisio ar arbenigedd ac arweiniad gan elusennau plant, academyddion a Chomisiynydd Plant Cymru fel y bo'n briodol.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Rydym yn y broses o gomisiynu prosiect ymchwil a fydd yn archwilio sut mae plant sydd heb gyrraedd eu harddegau yn deall rhywedd a deinameg grym rhywiol gyda'u cyfoedion, yn yr ysgol ac ar-lein. Gan ddefnyddio dulliau cyfranogol, bydd yr astudiaeth yn mynd i'r afael â bylchau mewn gwybodaeth am brofiadau plant o fwlio ac aflonyddu ar sail rhywedd, gan ganolbwyntio ar gydraddoldeb, amrywiaeth a lleisiau plant. Rydym yn rhagweld y bydd y prosiect yn cynnwys tua 100 o blant 9-11 oed o gymysgedd amrywiol o ysgolion cynradd ledled Cymru.

Bydd allbynnau yn cynnwys adroddiad ymchwil, crynodeb gweithredol, ac adnodd wedi'i gyd-lunio i helpu ysgolion i fynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion. Mae mwy o wybodaeth yn Atodiad A.

Argymhelliad 5:

Rhaid i Lywodraeth Cymru ddiweddarau ei chanllawiau statudol i sicrhau bod awdurdodau lleol yn casglu data gan ysgolion ar aflonyddu rhywiol yn benodol bob mis, yn dadansoddi'r data hyn i nodi tueddiadau a phatrymau, ac yn adrodd ar eu canfyddiadau o leiaf unwaith y flwyddyn. Dylid gwneud y canlynol o ran y data: eu casglu ar sail y diffiniad o aflonyddu rhywiol a fabwysiadwyd gan Estyn yn ei adroddiad yn 2021; a'u dadansoddi yn ôl naw nodwedd warchodedig Deddf Cydraddoldeb 2010.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Rhoddwyd sylw i hyn yn yr ymgynghoriad ar fersiwn ddrafft y Canllawiau gwrthfwlio Hawliau, Parch, Cydraddoldeb a gynhaliwyd rhwng 19 Mai 2025 a 31 Gorffennaf 2025. Rydym nawr yn dadansoddi'r ymatebion i'r ymgynghoriad ac yn bwriadu cyhoeddi'r canllawiau diwygiedig terfynol ym mis Ionawr 2026. Bydd y fersiwn ddiwygiedig yn mynd i'r afael â materion aflonyddu rhywiol gan gyfoedion a amlygwyd yn adroddiad Estyn ym mis Rhagfyr 2021 ac yn pwysleisio pwysigrwydd casglu data, ac mae nifer o dimau polisi mewn trafodaethau i adolygu casglu data mewn ysgolion.

Argymhelliad 6:

Fel rhan o'i fframwaith arolygu ar gyfer arolygiadau ysgol arferol, rhaid i Estyn gynnwys, erbyn mis Ionawr 2023 fan bellaf, ystyriaeth o ddulliau ysgolion o gadw cofnodion o achosion o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion yn benodol, sut mae ysgolion yn archwilio'r data hyn i nodi tueddiadau a phatrymau, ac i ba raddau y mae'r data hyn yn llywio'r gwaith o ddatblygu ymyriadau yn yr ysgol.

ac

Argymhelliad 12:

Mae'n rhaid i Estyn gynnwys ystyriaeth benodol yn ei fframwaith arolygu ar gyfer arolygiadau arferol o ysgolion o'r modd y mae ysgolion a cholegau yn ymateb i ddysgwyr sydd wedi adrodd am aflonyddu rhywiol neu wedi'i brofi, ac yn eu cefnogi, ac yn mynd i'r afael ag ymddygiad unigolion sydd wedi cyflawni'r aflonyddu rhywiol.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Wedi'i gwblhau.

Er mai argymhellion i Estyn eu gweithredu yw'r ddau hyn, maent wedi rhoi'r wybodaeth ganlynol inni.

Mae diogelu yn elfen allweddol o waith Estyn. Mae Estyn yn gwerthuso'r diwylliant diogelu ym mhob arolwg ysgol ac uned cyfeirio disgyblion. Fel rhan o hyn, maent yn ystyried dulliau'r darparwyr o ddelio â bwlio ac aflonyddu, gan gynnwys aflonyddu rhywiol. Wrth werthuso diwylliant diogelu, bydd arolygwyr hefyd yn ystyried i ba raddau mae arweinwyr a llywodraethwyr yn dal eu hunain yn atebol am hyrwyddo tegwch a mynd i'r afael ag aflonyddu, ac a yw llais y dysgwr yn llywio penderfyniadau strategol.

Wrth arolygu gwasanaethau addysg llywodraeth leol, rhaid i arolygwyr ystyried i ba raddau mae arweinwyr a rheolwyr yn hyrwyddo tegwch yn y system addysg, a chynnwys hynny yn yr adroddiad. Rhaid i arolygwyr asesu pa mor dda mae arweinwyr a rheolwyr yn hyrwyddo cydraddoldeb ac atal a mynd i'r afael â gwahaniaethu, aflonyddu a bwlio, gan gynnwys mewn perthynas â nodweddion gwarchodedig.

Mae ysgolion yn cynnal mwy a mwy o arolygon eu hunain a/neu yn defnyddio canfyddiadau arolwg cenedlaethol y Rhwydwaith Ymchwil Iechyd mewn Ysgolion (SHRN) i nodi materion fel aflonyddu rhywiol gan gyfoedion yn eu lleoliadau eu hunain, ac, yn yr achosion gorau, addasu eu darpariaeth ABCh yn unol â hynny. Bydd arolygwyr hefyd yn ystyried pa mor dda y mae darparwyr yn gwrandao ar lais y dysgwyr yn systematig, gan gynnwys drwy arolygon, grwpiau ffocws a chynghorau ysgol a sut maent yn dangos i ddisgyblion bod adborth yn arwain at welliannau diriaethol mewn darpariaeth a diwylliant. Ceir hefyd enghreifftiau o sut mae ysgolion ac unedau cyfeirio disgyblion yn cofnodi gwybodaeth fanwl am agweddau ar fwlio ac aflonyddu, gan gynnwys aflonyddu rhywiol, i gefnogi disgyblion ac ymateb yn rhagweithiol i ymddygiad annerbyniol. Fodd bynnag, gallai darparwyr elwa o arweiniad pellach ynghylch yr hyn a ddisgwyllir mewn perthynas â chadw cofnodion. Byddai hyn yn helpu i sicrhau mwy o gysondeb yn y cofnodion a gedwir gan ysgolion ac awdurdodau lleol am y mathau o fwlio a brofir gan bobl ifanc.

Y flwyddyn academaidd ddiwethaf (2024-25) cwblhaodd Estyn ddau adolygiad thematig, gan ganolbwyntio ar ymddygiad mewn ysgolion uwchradd a cholegau addysg bellach. Mae'r adolygiad thematig ar ymddygiad mewn ysgolion uwchradd yn cynnwys adnoddau ar gyfer ysgolion sy'n canolbwyntio ar hyrwyddo ymddygiad a pherthynas gadarnhaol. Rhannwyd canfyddiadau ac adnoddau'r adolygiad thematig hwn gyda darparwyr yn ystod hyfforddiant arolygwyr cymheiriaid haf 2025 (mae arolygydd cymheiriaid ym mron pob ysgol uwchradd yng Nghymru). Y flwyddyn academaidd hon, mae Estyn yn cynnal adolygiad thematig o berthnasoedd iach, a fydd yn dilyn yr adolygiad thematig ar yr un pwnc a gynhaliwyd yn 2017.

Bydd Estyn yn sicrhau bod canfyddiadau adolygiadau thematig yn tynnu sylw at enghreifftiau o arfer effeithiol o ran atal, cadw cofnodion ac ymateb, a bod adnoddau'n cael eu dosbarthu i ddarparwyr i gefnogi gwelliant. Byddwn hefyd yn archwilio a yw darparwyr yn gwerthuso effaith hirdymor eu hymyriadau, gan gynnwys gostyngiadau mewn digwyddiadau a gwelliannau i les dysgwyr.

Argymhelliad 7:

Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod unrhyw adolygiadau o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn addysg bellach ac ysgolion cynradd yn ystyried pa mor effeithiol y mae ysgolion a cholegau yn casglu, yn categorioeddio ac yn dadansoddi data ar aflonyddu rhywiol i nodi tueddiadau a datblygu ymyriadau yn yr ysgol/coleg.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Mae swyddogion mewn trafodaethau gydag Arweinwyr Awdurdodau Lleol i nodi ffyrdd o wella'r broses o adrodd am fwlio ac aflonyddu mewn ysgolion a dadansoddi'r wybodaeth honno.

Mae'r prosiect ar gamdriniaeth gan gyfoedion (POPA), dan arweiniad Coleg Caerdydd a'r Fro, newydd offen ei ail flwyddyn a bydd yn cael ei ariannu gan Medr am drydedd flwyddyn.

Mae Medr yn parhau i gydweithio â cholegau, yn enwedig drwy Grŵp Profiad y Dysgwyr Colegau Cymru, i nodi meysydd ffocws sy'n bodoli ar hyn o bryd neu'n dod i'r amlwg i helpu colegau i fynd i'r afael â thrais rhywiol, aflonyddu a chamdriniaeth.

Yn dilyn cyfarfod y colegau yn yr hydref, byddwn yn gweithio tuag at ariannu cam nesaf y prosiect, gan ystyried canfyddiadau ac argymhellion adolygiad Estyn ar gamdriniaeth gan gyfoedion ac adolygiad diweddarach Estyn o ymddygiad dysgwyr Estyn a gyhoeddwyd heddiw. [Ymddygiad Dysgwyr mewn Colegau Addysg Bellach - Estyn.](#)

Argymhelliad 8:

Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod disgyblion yn cael eu haddysgu am achosion sylfaenol aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion – fel portreadau afiach o berthnasodd ac ymddygiadau rhywiol ar draws cymdeithas sy'n cael eu gwaethygu gan bornograffi, y cyfryngau cymdeithasol, platfformau gemau ar-lein ac eraill – fel rhan o'r cwricwlwm Addysg Bersonol a Chymdeithasol cyfredol a'r cwricwlwm Addysg Cyd-berthynas a Rhywioldeb yn y dyfodol.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

O fewn y Cwricwlwm i Gymru, mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn thema drawsbynciol fandadol i bob dysgwr, gan sicrhau bod y dysgu hanfodol hwn ar gael iddynt. Mae'r Cod Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cyflwyno dysg greiddiol sy'n briodol i ddatblygiad y dysgwr, gyda'r nod o fynd i'r afael â materion difrifol fel bwlio, aflonyddu rhywiol a gwahaniaethu. Mae diogelwch ar-lein yn nodwedd allweddol benodol o fewn y Cod, ac mae addysgu pobl ifanc ar sut i ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol mewn ffordd ddiogel yn fater trawsgwricwlaidd. Mae Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael ei chyflwyno ar hyn o bryd ym mhob ysgol gynradd ac ym mlynnyddoedd 7, 8, 9 a 10 mewn ysgolion uwchradd yng Nghymru, a bydd yn cael ei chyflwyno'n llawn ar draws pob ysgol a lleoliad erbyn mis Medi 2026. I gefnogi ysgolion ymhellach gydag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, cyhoeddwyd grant o £4.2 miliwn dros dair blynedd yn ddiweddar ar gyfer Stori Cymru, er mwyn sicrhau dysgu proffesiynol, arbenigedd a chynghor cyson yn genedlaethol ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i bob ysgol. Bydd hyn yn gofalu bod ysgolion yn cael cefnogaeth glir, ddiamwys i wneud yn siŵr eu bod yn dilyn eu gofynion cyfreithiol ac yn rhoi'r gefnogaeth briodol i blant.

Rydym yn darparu cynghor pwrpasol i blant a phobl ifanc yn ardal Cadw'n Ddiogel Ar-lein ar Hwb, gan drafod aflonyddu rhywiol ar-lein ochr yn ochr â phwysau gan gyfoedion, megis deinameg sgwrsio grŵp, eu delwedd o'u corff, dylanwadau ar-lein a rhannu lluniau noeth. Nod yr adnoddau hyn yw datblygu dealltwriaeth pobl ifanc o'r materion hyn a'u grymuso i ofyn am gymorth os ydynt mewn sefyllfa anniogel neu sy'n peri gofid.

Ym mis Ebrill 2025 cyfarfu Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg â deg aelod o'r Grŵp Ieuenctid Cadw'n Ddiogel Ar-lein (pobl ifanc 13-16 oed) i drafod pynciau sy'n deillio o gyfres 'Adolescence' ar Netflix. Dangosodd y trafodaethau fod personoliaethau dylanwadol ar-lein yn gallu effeithio'n sylweddol ar agweddau ac ymddygiadau pobl ifanc (gan gynnwys agweddau misogynistaidd a stereoteipiau rhywedd niweidiol). Rydym wrthi'n trafod gydag Adnodd y bwriad i ddatblygu pecyn i gefnogi addysgu a dysgu ynghylch perthnasoedd iach, a mynd i'r afael â stereoteipiau rhywedd niweidiol.

Argymhelliad 10:

Rhaid i Lywodraeth Cymru, ynghyd â'r Bwrdd Cyngori ar gyfer Pobl Ifanc (gweler Argymhelliad 2), gynnal adolygiad o'r cymorth a ddarperir i bobl ifanc sydd wedi profi aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion, gyda'r bwriad o wneud argymhellion i ysgolion, awdurdodau lleol ac eraill yn ôl yr angen i wella ansawdd ac amseroldeb y cymorth hwnnw.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Bydd Llywodraeth Cymru, mewn cydweithrediad â Phlant yng Nghymru, yn parhau i ymgorffori barn y plant a'r bobl ifanc sy'n aelodau o'r Grŵp Rhanddeiliaid Cenedlaethol ar Bobl Ifanc er mwyn helpu i ddatblygu'r ymateb hwn. Byddwn hefyd yn ceisio cysylltu â chyfranogwyr eraill Llais Ifanc, a nodi sefydliadau addas sydd â gwybodaeth arbenigol ac sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc i gyd-lunio'r ymateb.

Rydym wedi comisiynu prosiect Our Streets Now, sy'n gweithio gydag ysgolion, staff a phobl ifanc i godi ymwybyddiaeth o'r ffynonellau cymorth sydd ar gael. Daeth y prosiect i ben ym mis Gorffennaf 2025, ac mae'r canfyddiadau'n cael eu hystyried ar gyfer mabwysiadu dull safonedig ar draws yr holl Awdurdodau Lleol.

Argymhelliad 11: 0

Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod ysgolion a cholegau yn creu diwylliant lle mae aflonyddu rhywiol yn annerbyniol, bod adroddiadau o aflonyddu rhywiol yn cael eu cymryd o ddifrif, a bod yr ymateb iddynt yn brydlon a chyson.

ac

Argymhelliad 13:

Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod cyllid sydd wedi'i glustnodi ar gael i ysgolion er mwyn i bob aelod o staff ysgol gael hyfforddiant ar adnabod aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion, ymateb iddo ac adrodd arno. Dylai'r cyllid hwnnw gynnwys darpariaeth i ysgolion wneud trefniadau cyflenwi ar gyfer athrawon sy'n cael eu tynnu allan o'r dosbarth, os oes angen.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Mae datblygu perthnasoedd iach yn rhan o'r Cod gorfodol ar Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. I gefnogi ysgolion ymhellach gyda'r pwnc, fel rhan o raglen cymorth grant y Cwricwlwm i Gymru, dyfarnwyd grant o £4.2 miliwn dros dair blynedd ar gyfer Stori Cymru, er mwyn sicrhau dysgu proffesiynol, arbenigedd a chynghor cyson yn genedlaethol ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i bob ysgol. Bydd hyn yn gofalu bod ysgolion yn cael cefnogaeth glir, ddiamwys i addysgu a dysgu am berthnasoedd iach, a gallu ymateb i faterion sy'n codi.

Mae ein canllawiau statudol, y “Fframwaith ar sefydlu dull ysgol gyfan ar gyfer llesiant emosiynol a meddyliol” yn cefnogi ysgolion a lleoliadau addysg i adolygu llesiant dysgwyr o oedran cynradd i 18 oed (lle maent yn astudio mewn ysgolion), athrawon, staff ysgolion a chymuned gyfan yr ysgol. Yn dilyn asesiad gan yr ysgol, dylai weithredu diwylliant, polisïau ac arferion rhagweithiol i sefydlu egwyddorion eu Dull Ysgol Gyfan ar gyfer Llesiant Emosiynol a Meddyliol. Dylai hyn gefnogi cydberthynas iach rhwng dysgwyr, a chynnwys camau i gefnogi dysgwyr unigol sy'n profi aflonyddu gan gyfoedion, neu fathau eraill o ymddygiad neu wahaniaethu sy'n andwyl i lesiant a iechyd meddwl dysgwyr.

Rydym yn cydnabod bod y cyfryngau cymdeithasol yn chwarae rôl gynyddol bwysig ym mywydau plant a phobl ifanc, ac mae potensial iddo arwain at gam-drin. I sicrhau bod holl staff ysgolion yn ymwybodol o'r adnoddau a'r canllawiau sydd ar gael iddynt i'w cefnogi i ddeall, atal ac ymateb yn hyderus i achosion o aflonyddu rhywiol ar-lein, aeth Llywodraeth Cymru ati yn 2022-23 i ariannu'r gwaith o ddatblygu pecyn hyfforddi cynhwysfawr. Dyfarnwyd y contract i'r arbenigwyr mewn diogelwch ar-lein, Childnet, a buom yn cydweithio'n agos ag awdurdodau lleol i sicrhau ymgyrch strategol gref a darpariaeth gyson ledled Cymru.

Roedd y pecyn hyfforddi yn cynnwys:0

1. **Hyfforddiant ymarferol ar gyfer Swyddogion Diogelu Dynodedig**, gan ymgorffori gweithgareddau senario. Cynigiwyd yr hyfforddiant hwn i bob un o'r 22 awdurdod lleol rhwng Rhagfyr a Mawrth 2023 (cwblhaodd 274 o ymarferwyr addysg yr hyfforddiant).
2. **Modiwl hyfforddi ar-lein**, a gyhoeddwyd ar Hwb ym mis Mawrth 2023 ar gyfer pob ymarferydd addysg. Edrychwyd ar y modiwl dros 3,000 o weithiau.

Gan adeiladu ar y sylfaen hon, ac mewn ymateb i ganfyddiadau Estyn ar aflonyddu rhywiol gan gyfoedion mewn colegau AB, cyflwynwyd dwy sesiwn hyfforddi ychwanegol ym mis Chwefror 2024. Anelwyd y sesiynau hyn ar gyfer ysgolion a cholegau yng Nghymru, i helpu staff i ddeall, atal ac ymateb yn well i achosion o aflonyddu rhywiol ar-lein o fewn eu lleoliadau. Aeth tua 175 o ymarferwyr i'r sesiynau.

Argymhelliad 14:

Rhaid i Lywodraeth Cymru weithio ochr yn ochr ag Estyn, academyddion perthnasol, a'r Bwrdd Cyngori ar gyfer Pobl Ifanc (gweler Argymhelliad 2) i gasglu a choladu enghreifftiau o addysg rhyw a pherthnasoedd y mae dysgwyr yn eu hystyried yn effeithiol o ran mynd i'r afael ag aflonyddu rhywiol gan gyfoedion, gyda'r bwriad o creu cronfa o adnoddau ar gyfer ysgolion a cholegau.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Rydym yn parhau i ariannu'r prosiect Sbectrwm i ddarparu sesiynau ataliol ac addysgol ynghylch addysg berthynas a rhywioldeb mewn ysgolion, i ferched a bechgyn, staff a rhieni. Yn 2023-24, ymgysylltodd dros 30,000 o ddisgyblion a 2,000 o aelodau staff ysgolion â'r prosiect. Mae canllawiau helaeth hefyd ar gael i gefnogi lleoliadau addysg ar atal ac ymateb i aflonyddu a cham-drin plant yn rhywiol, gan gynnwys ein canllawiau statudol Cadw Dysgwyr yn Ddiogel a Chanllawiau Ymarfer Cymru Gyfan.

I gefnogi ysgolion ymhellach gydag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, fel rhan o raglen cymorth grant y Cwricwlwm, ym Mehefin 2025 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru grant o £4.2 miliwn dros dair blynedd ar gyfer Stori Cymru, a hynny ar gyfer prosiect Addysg Cwtsh er mwyn sicrhau dysgu proffesiynol, arbenigedd a chynghor cyson yn genedlaethol ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i bob ysgol. Mae hyn yn cynnwys cydlynnydd rhanbarthol ar gyfer pob ardal awdurdod lleol.

Argymhelliad 15:

Rhaid i Lywodraeth Cymru ysgrifennu at awdurdodau lleol a/neu ysgolion i sicrhau bod gan ysgolion bolisiâu clir ar ddefnydd derbyniol gan ddysgwyr o ffonau symudol drwy gydol y diwrnod ysgol, bod y polisiâu hynny'n cael eu cyfathrebu'n dda i ddysgwyr, staff a rhieni, a'u bod yn cael eu gorfodi'n gyson gan staff yr ysgol.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Ysgolion sy'n gyfrifol am osod eu polisiâu ymddygiad eu hunain, fodd bynnag, mae cymorth ar gael drwy ardal Cadw'n Ddiogel Ar-lein Hwb. Wedi'i gynllunio i gefnogi diogelwch ar-lein mewn addysg, mae'r ardal Cadw'n Ddiogel Ar-lein ar Hwb yn llawn adnoddau defnyddiol i staff addysgu eu defnyddio yn yr ystafell ddosbarth, ac mae'n ffynhonnell o gymorth ac arweiniad i ddysgwyr a rhieni a gofawyr.

Yn dilyn yr Uwchgynhadledd Ymddygiad Genedlaethol a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru ym mis Mai 2025, i weithredu camau ar unwaith i fynd i'r afael ag ymddygiad mewn ysgolion a chyflymu'r broses o gynnwys partneriaid allweddol, arbenigwyr ac ymarferwyr, lansiwyd fforwm newydd ar ddefnyddio ffonau symudol mewn ysgolion ym mis Gorffennaf.

Ymhlith aelodau'r fforwm mae ystod eang o randdeiliaid – ymarferwyr, penaethiaid, cynrychiolwyr y trydydd sector, awdurdodau lleol, y senedd ieuentid ac ymchwilwyr, i sicrhau amrywiaeth eang o safbwyntiau er mwyn llywio datblygiadau polisi i'r dyfodol.

Rhoddwyd y dasg i'r fforwm o ddatblygu canllawiau cenedlaethol ar ddefnyddio a rheoli ffonau symudol mewn ysgolion, mewn ffordd sy'n cefnogi amgylcheddau dysgu cadarnhaol, lles myfyrwyr a diogelu myfyrwyr.

Mae'r fforwm yn cyfarfod bob mis rhwng Medi a Rhagfyr i gyflawni'r gwaith hwn yn fuan. Caiff canllawiau newydd a chymorth cychwynnol i ysgolion ar ffonau symudol eu lansio ddechrau'r gwanwyn.

Mae'r datblygiadau hyn hefyd yn adeiladu ar waith grŵp ffonau symudol ar lefel Brydeinig sy'n rhannu ymchwil ac arferion gorau mewn perthynas â'r mater cyffredin hwn. Mae'r grŵp hwn yn cyfarfod bob chwarter.

Argymhelliad 17:

Rhaid i Lywodraeth Cymru weithio gydag awdurdodau lleol i greu a chynnal cronfeydd data o sefydliadau y trydydd sector sy'n darparu gwasanaethau cymorth i ysgolion a cholegau a allai eu cynorthwyo yn eu hymateb i aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Wedi'i gwblhau. Nodwyd platfform Dewis Cymru i gynnal yr adnoddau hyn gan y Grŵp Diogelu mewn Addysg. Nododd aelodau'r Grŵp sefydliadau perthnasol i ddarparu'r adnoddau sy'n cael eu hadolygu bob chwe mis gan yr holl awdurdodau lleol. Mae'r broses hon bellach wedi'i sefydlu, a chyfrifoldeb yr awdurdodau lleol yw sicrhau adolygiadau a diweddariadau parhaus.

Argymhelliad 18:

Fel rhan o'i gwaith ehangach i godi ymwybyddiaeth o aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion mewn ysgolion, rhaid i Lywodraeth Cymru, ochr yn ochr â'r Bwrdd Cynghori ar gyfer Pobl Ifanc (gweler Argymhelliad 2), gynnal ymgyrch i godi ymwybyddiaeth sy'n targedu rhieni a theuluoedd.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Mae codi ymwybyddiaeth o'r pryderon hyn yn bwysig. Er mwyn gwneud hynny'n effeithiol, mae'n hanfodol bod gwybodaeth yn cael ei chynllunio a'i theilwra ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd, gan gynnwys dysgwyr, rhieni a gofalwyr, ac athrawon.

Yn yr un modd, wrth ddelio â mater sensitif fel ymosodiad rhywiol ymhlith cyfoedion, mae angen inni ystyried risg canlyniadau anfwriadol, neu ysgogi ymateb mewn plant a allai arwain at orbryder, trawma neu emosiynau negyddol eraill. At hyn, yn aml iawn, nid yw ymwybyddiaeth ynddi ei hun yn arwain at weithredu; gellir camddeall negeseuon, ac mae'n anodd symleiddio gwybodaeth gymhleth heb golli manylion hanfodol.

Mae angen ystyried pob neges, felly, yng nghyd-destun gwaith ehangach wrth gefnogi newid. Dyma rai enghreifftiau:

Mae Magu Plant. Rhowch Amser Iddo yn un o bedair ymgyrch o dan brif ymgyrch rhianta a theuluoedd Llywodraeth Cymru, Teulu Cymru - <https://www.llyw.cymru/teulu-cymru>, a lansiwyd ym mis Ebrill 24 ac sy'n cael ei hyrwyddo ar sianeli cyfryngau cymdeithasol, Facebook ac Instagram. Mae gwefan Magu Plant. Rhowch Amser Iddo yn parhau i gyfeirio at sefydliadau a gwybodaeth i gefnogi teuluoedd sy'n profi achosion o aflonyddu rhywiol gan gyfoedion, gan gynnwys teuluoedd pobl ifanc LHDTG+. Rydym wedi gweithio'n agos gyda chydweithwyr o'r tîm LHDTG+ i adolygu ac ychwanegu dolenni perthnasol i'r wefan.

Fel rhan o Grŵp Rhwydwaith Cenedlaethol yr Heddlu ar Niwrowahaniaeth, mae'r Tîm Niwrowahaniaeth Cenedlaethol yn datblygu adnoddau penodol i gefnogi teuluoedd a gweithwyr proffesiynol i gefnogi dioddefwyr niwrowahanol a'r rhai sy'n dystion i aflonyddu rhywiol. Mae Cymuned Ymarfer ar y pwnc hwn wedi'i threfnu ar gyfer 2025 i godi ymwybyddiaeth a chefnogi datblygiad yr adnoddau pwysig hyn. Dyddiad i'w gadarnhau.

Nod addysg orfodol ar gydberthynas a rhywioldeb yw helpu dysgwyr i feithrin cydberthnasau iach, herio ymddygiad niweidiol, a chadw'n ddiogel ar-lein. I gryfhau'r gefnogaeth i ysgolion a lleoliadau, rydym wedi buddsoddi £4.2 miliwn ym Mhrosiect Addysg Cwtsh Stori Cymru, gan ddarparu cynghorwyr dynodedig ym maes Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i gefnogi pob awdurdod lleol. Mae hyn yn gofalu bod ysgolion (a rhieni, gofaluwr a llywodraethwyr) yn cael cefnogaeth ac adnoddau o ansawdd, sy'n chwarae rôl hollbwysig yn y gwaith o ddarparu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb effeithiol ledled Cymru.

Argymhelliad 19:

Rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi ei chanllawiau traws cenedlaethol statudol ar gyfer ysgolion ac awdurdodau lleol erbyn Ionawr 2023 fan bellaf.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbynn mewn egwyddor. Diweddariad Hydref 2025:

Mae oedi i'r ymgynghoriad i sicrhau bod y canllawiau drafft yn ystyried yn llawn y dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg, a'u bod yn cael eu datblygu mewn ffordd sy'n sensitif i anghenion plant a phobl ifanc ac yn adlewyrchu lleisiau rhieni. Mae gwaith eisoes yn mynd rhagddo i ymgysylltu ag ystod eang o rieni i sicrhau bod eu blaenoriaethau yn cael eu hystyried yn llawn yn y canllawiau drafft. Rydym wedi ymrwymo i fwrw ymlaen ag ymgynghoriad ar adeg briodol pan fydd y canllawiau yn barod. Mae swyddogion hefyd yn edrych i weld sut y gellid cefnogi ysgolion i rannu arferion cynhwysol i sicrhau bod pob plentyn a pherson ifanc yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, yn ddiogel ac yn gallu dysgu.

Argymhelliad 20:

Rhaid i Lywodraeth Cymru ddiwygio ei strategaeth Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol i gydnabod effaith aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion ar ddiogelwch a llesiant dysgwyr benywaidd.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbynn mewn egwyddor. Diweddariad Hydref 2025:

Cynhaliwyd adolygiad o becyn cymorth addysg Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn ystod 2025. Gan fod y cynnwys a'r adnoddau wedi dyddio, mae pecyn cymorth newydd, symlach yn cael ei ddatblygu gydag arweinwyr polisi o bob rhan o Lywodraeth Cymru, a fydd yn cael ei adolygu gan Ffrwd Waith Plant a Phobl Ifanc Glasbrint Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol yn yr hydref cyn ei ryddhau.

Yn dilyn estyniad o flwyddyn, parhaodd tîm Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol Llywodraeth Cymru i ariannu'r llinell gymorth Byw Heb Ofn yn ystod 2025/26. Mae ein llinell gymorth Byw Heb Ofn yn wasanaeth 24/7 am ddim i bawb sy'n dioddef ac yn goroesi cam-drin domestig a thrais rhywiol a'r rhai sy'n agos iddynt, gan gynnwys teulu, ffrindiau a chydweithwyr.

Er mwyn helpu ysgolion i ymgysylltu â'u teuluoedd a'u cymunedau i helpu i nodi a mynd i'r afael â materion wrth iddynt godi, rydym wedi cyhoeddi prif ganllawiau Ysgolion Bro a chanllawiau atodol ar ymgysylltu â theuluoedd ac ymgysylltu â'r gymuned.

Mae swyddogion yn ymgysylltu'n uniongyrchol â Chymorth i Ferched Cymru ac yn hwyluso gwybodaeth am hyfforddiant penodol y gellir ei gael i gefnogi gweithwyr proffesiynol sy'n delio â Thrais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol.

Argymhelliad 21:

Rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi'r cynllun gweithredu LHDTTC+ erbyn hydref 2022 fan bellaf. Rhaid i'r cynllun gweithredu gydnabod maint ac effaith y broblem aflonyddu rhywiol ar ddysgwyr LHDTTC+.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Wedi'i gyflawni. Cyhoeddwyd fersiwn derfynol y Cynllun Gweithredu LHDTTC+ ym mis Chwefror 2023.

Argymhelliad 22:

Rhaid i Lywodraeth Cymru fwrw ymlaen yn gyflym â'i gwaith i gyhoeddi cynllun gweithredu amlasiantaethol i fynd i'r afael â phroblem aflonyddu rhywiol rhwng cyfoedion.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Wedi'i gyflawni. Cyhoeddwyd ein cynllun gweithredu ar aflonyddu rhywiol gan gyfoedion mewn lleoliadau addysg ar 24 Ionawr 2024.

Argymhelliad 23:

Rhaid i Lywodraeth Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ym mis Medi 2022, ac yna bob chwe mis wedi hynny, ynghylch niferoedd a chyfrannau'r awdurdodau lleol ac ysgolion sydd ag arweinwyr Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn eu lle.

Derbyn. Diweddariad Llywodraeth Cymru Hydref 2025:

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol, sy'n chwarae rôl allweddol wrth gefnogi ysgolion a lleoliadau drwy gynnig a chydlynu cefnogaeth, cyngor a chanllawiau o fewn eu hardaloedd. Yn adroddiad blynyddol y Cwricwlwm i Gymru ar gyfer blwyddyn academiaidd 2022/23, tynnodd Llywodraeth Cymru sylw at bwysigrwydd hanfodol cymorth proffesiynol parhaus ar bob agwedd ar Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb.

I gefnogi ysgolion ymhellach gydag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, fel rhan o raglen cymorth grant y Cwricwlwm, ym Mehefin 2025 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru grant o £4.2 miliwn dros dair blynedd ar gyfer Stori Cymru, a hynny ar gyfer prosiect Addysg Cwtsh er mwyn sicrhau dysgu proffesiynol, arbenigedd a chyngor cyson yn genedlaethol ynghylch Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i bob ysgol. Mae hyn yn cynnwys cydlynedd ar gyfer pob ardal awdurdod lleol.

Argymhelliad 24:

Dylai Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru sicrhau bod digon o amser yn cael ei roi i'r Senedd graffu ar unrhyw Femoranda Cydsyniad Deddfwriaethol sy'n ymwneud â'r Bil Diogelwch Ar-lein yn y dyfodol.

Ymateb Llywodraeth Cymru: Derbyn mewn egwyddor. Diweddariad Hydref 2025

Ar 30 Mawrth 2022, gosododd Llywodraeth Cymru Femorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol – Memorandwm 1 – ar y Bil gerbron y Senedd. Mae pum Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol wedi'u gosod i gyd, gan fod yna elfennau o'r Bil sy'n cyffwrdd â materion datganoledig, ac sy'n galw, felly, am gydsyniad y Senedd. Mae'r broses hon hefyd yn golygu cyflwyno cynnig i ofyn am gytundeb y Senedd ynghylch yr hyn sydd wedi'i gynnwys ym Mil y DU o fewn meysydd datganoledig.

Cytunodd Aelodau ar y cynnig ar gyfer y Bil drwy bleidlais ar 27 Mehefin 2023, a gwnaeth Dirprwy Weinidog y Celfyddydau, Chwaraeon a Thwristiaeth sylwadau cychwynnol ac i gloi.

Ers i Ddeddf Diogelwch Ar-lein gael Cydsyniad Brenhinol ar 26 Hydref 2023, Ofcom yw'r rheoleiddiwr ar gyfer diogelwch ar-lein. Yn rhinwedd y rôl hon, ac er mwyn helpu i sefydlu'r rheoliadau newydd, mae Ofcom wedi ymgymryd â sawl ymgynghoriad ers i'r Ddeddf gael ei phasio.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymateb i bob ymgynghoriad, a byddwn yn parhau i weithio gydag Ofcom ar welliannau pellach i'r Codau.